

VYSVĚTLIVKY*

Str.

- 24: *oriflama* — středověká, obyč. královská korouhev, posvátný prapor, odznak;
- 34: *italiánská opera v Korutanské bráně* — někdejší Kärntnertortheater ve Vídni, kde byly dávány opery a balety, většinou s italskými zpěváky a tanečníky;
- 51: *jistá dobře známá strana* — patrně vládní a policejní úřady;
- 66: *pan farář M ...* — Matija Majar-Ziljski (1809—1892), katolický kněz, slovinský spisovatel a buditel korutanských Slovinců, sběratel památek lidové slovesnosti, spolupracovník B. Němcové;
- 72: *štajryš* — štýrský národní tanec;
- 74: *Vuk Karadžić* — Vuk Stefanović K. (1787—1864), srbský jazykozpytec a sběratel srbských národních písní a lidových textů;
- 84: *mariáš* — peníz s obrazem P. Marie;
- 85: *zaklat, zakolit* — porazit, zabít;
- 90: *Z Čech podává A. L. Š.* — pravděpodobně A. V. Šembera;
- 95: *okytěný* — ozdobený kytkou;
- 97: *dram* — orientální jednotka váhy, kolem 3 g;
- 98: *v poslední válce rusko-francouzsko-anglické* — t. zv. krymské (1853 až 1856), v níž Anglie a Francie vystoupily proti Rusku bojujícímu s Tureckem; *sešumován* — zpěněn;
- 106: *jedním mahem* — jedním rázem;
- 109: *brže* — rychle;
- 112: *v napoji* — (spr. v nahiji) v krajině;
- 120: *pošibnout koně* — švihnout;
- 121: *aspry* — (tur.) drobné stříbrné mince; *ljuta guja* — zlý, krutý had; *dynisko (bostar)* — melounová zahrada;
- 125: *na kolách* — na vozech;
- 128: *Hajdmo igrat zob* — Pojďme hrát na oves;
- 132: *Montreuil* — Montreuil sous Bois, město 3 km východně od Paříže, světoznámé pěstováním broskví; *La Quintinie* — Jean de La Q. (1626—1688), francouzský agronom, zakladatel versailleských štěpnic;
- 135: *Thomery* — obec nad Seinou, jihovýchodně od Paříže u Fontainebleau, proslulá pěstováním zvl. druhu bílé révy (chassellas de Fontainebleau); *černý osúch* — tvrdý a suchý černý chléb;
- 136: *Auvergne* — hornatá krajina ve střední Francii;

* Vysvětlivky ke Kávové společnosti a k Výkladu historie byly zčásti převzaty z vysvětlivek k Povídkám II, vydaným Zd. Havránkovou v Národní knihovně r. 1953.

- 137: *Aubens* — městečko Aubenas na úpatí jihofrancouzského pohoří Cevennes; *Vivarais* — krajina na úpatí Monts de Vivarais v jižní Francii; *Seveny* — jihofrancouzské pohoří Cevennes; *Pavel Olivier de Serres* (1539—1619), francouzský agronom, pěstitel moruší, ve Francii zavedl pěstování chmele a pečoval zejména o kultivování neplodné půdy;
- 139: *fr. šaj.* — florin šajnů, zlatka šajnů, znehodnocený papírový peníz v Rakousku na počátku 19. stol.;
- 140: „*boží milosti*“ — nekynuté, křehké smažené pečivo;
- 143: *trdlice* — nástroj na tření lnu; *vochlování* — česání lnu; *kracký* — chomáče lnu nebo konopí; *vochličky* — nástroje na česání lnu;
- 145: *KM* — zkratka pro Konventionsmünze, konvenční, smluvní měna z r. 1753, podle níž se razily kovové peníze;
- 148: *majetníci cukráren* — výrobci cukru, cukrovarníci;
- 150: *brabě Kinský* — Oktavián K. (1813—1896), majitel panství Chlumec nad Cidlinou, člen panské sněmovny;
- 156: *dílna Rustonova v Karlíně* — pozdější Pražská akciová strojárna, založená r. 1832 Angličanem Edvardem Thomasem, byla v Praze na Švábkách, proti dnešní Invalidovně;
- 158: *V Karlíně má žid jeden fabriku pozamentýrskou* — není jasné, o kterou továrnu jde; v té době měli v Karlíně prýmkarství J. Singer, A. May a J. Nowak;
- 163: *Ještě nepřezil jsi jeden...* — pozmeněný verš Čelakovského básně „Pocestný“;
- 167: *v zápiskách Starého studenta* — tato memoárová práce Šumavského nebyla jako celek vydána; ukázky přinesl Sborník, učitelský kalendář na rok 1859; *pomáhal Svobodovi...* — Jan Svoboda, vrstevník B. Němcové, učitel na vzorné škole v Praze na Hrádku, sestavil a v arcibiskupské tiskárně r. 1839 vydal spis Školka čili prvopočáteční praktické vyučování malých dětí...;
- 168: *viz předmluvu k Jung. Slov.* — Jungmann se v předmluvě k svému Slovníku (str. VI) zmiňuje o Frantově účasti na sbírání materiálu pro tento slovník;
- 170: *svému vychovanci* — Frantovu synovci Josefu Rankovi (1833—1912), českému slovníkáři; *ve vlasteneckém domě pana N. na Malé Straně* — pravděpodobně v domě českého lékaře Ignáce Florentina Nádherného, který bydlil od r. 1834 na Malé Straně na Valdštejském náměstí;
- 171: *Langer* — Josef Jaroslav L. (1806—1846), český obrozenecký básník;
- 177: *Paul de Kock* (1794—1871), franc. romanopisec, velmi čtený v minulém století pro lehký sloh a lechtivý obsah; *ich will nicht die Schond haben* — nechci mít ostudu; *bürgermeisterová* — paní starostová, žena purkmistra; *ich bitt' ich* — prosím tě; *kokšle* — stuhý přidržující účes; *wie heißt er denn* — jakpak se jmenuje; *gutsbesitzer syn z lantu* — statkářův syn z venkova;

- 178: *müd - wie zerschlagen* — unavená, jako rozbitá, rozlámaná; *ich hobs gezählt* — spočítala jsem to; *scélovany* — spočítané; *das weiß* — to víš; *Auch die!* — Také ta!; *cu gmein* — příliš sprostá; *das wär schön* — to by bylo pěkné; *klačovala* — pomlouvala; *bast keine Kipfel?* — rohlíky nemáš?; *kopffputz* — ozdoba hlavy, účesu; *endlich* — konečně; *herein!* — dále!; *Erlauben, Frau von Bürgermeister* — dovolte, paní starostová; *profét* — snad druh dámského pláště; *wunderschön* — překrásně, báječně; *zu einfach* — příliš jednoduché;
- 179: *parasolky* — slunečníky; *Nein, das ist unerhört!* — Ne, to je neslýchané!; *Kády, Fíny, Lipy, Lysa* — domácí zkratka pro jména Leokadie, Josephine, Philippine, Liselotte; *unzertrennlich* — nerozlučné; *Tanzunterhaltung* — taneční zábava, ples; *najplav* — šmolka; *nicht möglich* — není možná; *palmés!* — velikonoční oslík; *wundert mich* — je mi divné, divím se; *ein intimes Verhältnis* — důvěrný, intimní poměr; *kobza* — hudební nástroj podobný loutně, zde nadávka ženě;
- 180: *bildunk* — vzdělání; *Gott bewohr* — chraň bůh; *ungebildet folk* — nevzdělaný lid; *ich kann nicht begreifen* — nemohu pochopit; *unsereiner* — našinec; *gebildet* — vzdělaná; *mám Weltkenntnis* — znám svět; *aufführunk* — chování; *lieber* — raději; *neulich* — nedávno, onehdy; *neugierig* — zvědavá; *jak se unterhaltovali* — jak se bavili;
- 181: *aufführovala mi je* — představila mi je; *zum voraus* — předem, napřed; *solid betragen* — slušné chování; *frei tón* — volný tón, volné chování; *im höchsten Grad unschicklich* — nanejvýš nevhodné; *v největším verlegenbeitu* — v největších rozpacích; *Ich bitt Sie!* — Prosím vás!; *v sitzřimru* — v pokoji, v sednici; *das ist infam* — to je sprosté; *Ich sag's ihnen* — povídám vám; *štandepéde* — ihned, bez odkladu; *entschuldigovala se* — omluvila se; *irrunk* — omyl; *moji visitu že snadno entberuje* — moji návštěvu že může snadno postrádat;
- 182: *überspannt* — přepjatá; *schon ihre Sproche* — už její řeč; *einzike* — jedinečně; *mokýrovala se* — posmívala se;
- 183: *intráda* — zahajovací zatroubení, zde ve smyslu pochlebování; *Ausschuß* — výbor;
- 184: *ohrable* — ohrablo, pohrabáč;
- 186: *kšicht* — obličej; *štanďary* — rámus, povyk;
- 187: *Platejz* — průchodní dům na Starém Městě v Praze mezi Uhelným trhem a Národní třídou; *purk* — hrad; *k piaristům* — do piaristického gymnasia na Příkopech;
- 188: *pagnety* — bodáky; *asentýrovat* — odvést k vojsku; *lejtar* — rejtár, jízdní voják; *Kátl* — domácí zkratka jména Kateřina, Kačenka; *lógr* — tábor, vojenské ležení; *vojna s Tatarama* — vpády Tatarů na naše území ve 12. století;
- 189: *kunt* — zákazník;

- 190: *židovna* — židovský kostel, synagoga; *syndikus* — zde právní úředník; *kočičí míšky* — váčky, měšce na peníze z kočičí kůže;
- 191: *goimové* — jinověrci, křesťané; *Jehovah* — jméno Boha ve Starém Zákoně; *handrlák* — hadrář, obchodník s hadry;
- 192: *konsilium* — lékařská porada o nemocném;
- 193: *Salvum fac filium tuum, domine!* — Pane, uzdrav syna svého!;
- 195: *Bonžúr!* — dobrý den;
- 196: *šerba* — biřic, žalářník;
- 197: *Salvam fac filiam tuam, domine!* — Pane, uzdrav dceru svou!; *Pepita* — P. de Oliva, španělská tanečnice z pařížských tančíren v první polovici 19. století. Tančila také v Praze a v Brně;
- 199: *Selam* — (arab.) původně pozdrav nepřítomným, potom pozdravení prostřednictvím květin jako symbolu, květomluva; *omne tulit punctum, qui miscuit utili dulce* — (spr. ...utile dulci) každý, kdo spojil příjemné s užitečným, zasluhuje uznání; citát z Horacia (*Ars poetica*, 343); *galantom* — zde kniha o uhlaženém chování; *špenzr* — kazajka, krátký kabátek, živůtek; *kritiky v Obzoru* — Pospíšilův časopis *Obzor*, vycházející r. 1855, přinášel kritiky konservativního zaměření; *Brichta nebo Prochaska* — Adolf Brichta byl zakladatel t. zv. Dvorní továrny na voňavky a mýdla v Praze I, Ovocná ulice (dnešní Ulice 28. října), František Procháska měl voňavkářství v Praze I, Královská ulice; *Flídrmil* — Fliedermühle, Bezovka, hostinec a výletní místo Pražanů; *Svingulant* — podvodník;
- 200: *lipsprify* — milostné dopisy; *u Halánků* — pivovar a palírna lihovin na Betlémském náměstí v Praze I, v domě, v němž je dnes Náprstkovo museum; *Kobr* — František Kober, býv. uzenářský závod v Praze I, Platněřská ulice 123; *à la madrilena* — na způsob madrileny, španělského národního tance;
- 205: *Charlotte Birch-Pfeiffrová* (1800—1868), herečka a plodná něm. spisovatelka sentimentálních divadelních her; mnohé byly přeloženy do češtiny;
- 206: *Žernov, Boušín* — osady známé zejména z Babičky; Boušín je dnešní Bohušín;
- 213: *rokyta* — jíva, zde však spíše křoví, keř;
- 221: *v léčení příručná* — schopná;
- 224: *beroušek* — ovečka;
- 229: *cvikle* — klínky vsazené v látce, kůži a pod., zpravidla jiné barvy;
- 232: *kokrhel* — ženský klobouk čepcovitého tvaru;
- 243: *kytlíce* — prostý hrubý šat pytlovitého tvaru;
- 268: *Skalice* — město — patrně Malá Skalice nebo Česká Skalice a Náchod nebo Jaroměř;
- 279: *beran* — stolice, na níž se špalkem podobným beraní hlavě přidržuje opracovávaná věc;

- 297: *Karl Ferdinand Gutzkow* (1811—1878), něm. novinář, romanopisec a dramatik, člen pokrokové družiny Mladé Německo. *Das Urbild des Tartuffe* (Pravzor Tartuffa) patří k jeho nejlepším dramatům; *Tartuffe* — vznikl v letech 1664—1669. Je to tragický obraz rozkladu měšťácké rodiny podvodným chováním náboženského pokrytce. Molière bojoval pět let, než mohl hrát *Tartuffa* veřejně, i když byl králem podporován;
- 298: *Ludvík Čtrnáctý* (1648—1715), hrdý a sebevědomý samovládce, povznesl Francii politicky, hospodářsky i umělecky; *Molière* (1622—1673), založil r. 1643 s herečkou Madeleine Béjartovou hereckou společnost, s níž 12 let cestoval po Francii. R. 1658 se trvale usadil v Paříži. R. 1662 se oženil s Armandou Béjartovou, sestrou nebo dcerou Madeleiny Béjartové (mladší o 21 let). Spojení nebylo šťastné a Molière tím trpěl. Zemřel téměř na scéně — při představení *Zdravého nemocného* (*Le malade imaginaire*). Byl pochován sice v posvěcené půdě, ale z příkazu arcibiskupa v noci; *Lionne* — Hugues de L. (1611—1671); *Lamoignon* — Guillaume de L. (1617—1677), osvícený premiér francouzského parlamentu; *Chapelle* — Claude Emanuel Luillier, řečený *Chapelle* (1626—1686), francouzský básník, přítel Racinův, Boileauův, Lafontainův;
- 299: *Akademie* — myšlena buď *Académie française*, která však byla založena už roku 1634 Richelieuem, anebo *Académie des Inscriptions et Belles-Lettres*, kterou založil r. 1663 Colbert, anebo *Académie des Beaux-Arts*; *Palais Royal* — královský palác; vystavěn r. 1629 pro Richelieua, pak rozšířen, dlouho byl residencí královskou; *Nebukadnezar* — biblický Nabuchodonozor, nejslavnější babylonský král (604—562 před n. l.);
- 301: *almužník králův* — původně zpravidla kněz, později dvorský královský úředník, který spravoval chudinské jmění a staral se o almužny;
- 303: *histrion* — herec;
- 304: *lakomství ... použil již Molière* — ve hře *Lakomec* (*L'avare*) z roku 1668; *a chloubu též i žárlivost* — chloubu ve *Směšných precióskách* (*Les Précieuses ridicules*), žárlivost ve *Škole žen* (*École des Femmes*);
- 306: *Rue du Coq* — Kohoutí ulice;
- 307: *Chalons* — patrně Châlons sur Marne, město severovýchodně od Paříže;
- 315: *deset livresů* — livre byla tehdejší jednotka francouzské měny;
- 318: *trüffle* — lanýž; *Languedoc* — kraj v jižní Francii, jehož středem je město Toulouse;
- 324: *Versailles* — bývalý lovecký zámek Ludvíka XIII.; Ludvík XIV. jej od roku 1661 rozšiřoval v nádherný palác; *sylfida* — podle středověkých pověr vzdušná víla;

- 325: *Nenávistník lidu* — u nás známo pod původním francouzským názvem *Misanthrop*;
- 327: *povážlivě* — vážně;
- 331: *Limoges* — město v jihozápadní Francii, známé svým bavlnářským a soukenickým průmyslem;
- 336: *Baal* — assyrsko-babylonský sluneční bůh; *Nemocný v důmnění* — Molièrova hra *Le malade imaginaire* z r. 1673, dnes u nás známá pod jménem *Zdravý nemocný*, satira na lékaře (pomsta Molièrova lékařům za to, že ho nedovedli uzdravit);
- 337: *Ninon de Lenclos* (1620—1705), kurtisána, v jejímž salonu se scházeli umělci a milovníci umění; *Montpellier* — město v jižní Francii nedaleko Středomořího moře s proslavenou universitou založenou ve 13. století;
- 338: *huissier* — soudní úředník, který mimo jiné pečoval i o provádění rozsudků; soudní vykonavatel;
- 339: *kodicil* — dodatek k závěti;
- 341: *jansenisté* — většinou francouzští učenci příznávající se k t. zv. jansenismu, učení biskupa Cornelia Jansena (1585—1635), který učil, že člověk může se očistit jen milostí boží, nikoli sám dobrými skutky. Toto učení bylo papežem zavrženo a jansenisté byli pronásledováni; *bratrské spolky* — náboženská bratrstva;
- 344: *intendant* — nejvyšší umělecký a hospodářský dozorce nad divadlem;
- 348: *Condé* — titul princů z vedlejší větve Bourbonů, proslavené svými válečníky; zde je míněn Ludvík II. Condé z Bourbonu (1621 až 1689), slavný válečník, zvaný proto Veliký Condé; *Turenne* — Henri de la Tour (1611—1675), jeden z nejslavnějších francouzských vojevůdců ve válce třicetileté;
- 349: *Racine* — Jean R. (1639—1699), jeden z největších francouzských dramatiků, pokračovatel Corneillův; *Corneille* — Pierre C. (1606 až 1684), tvůrce francouzské tragedie v národním duchu; *Boileau* — Nicolas Boileau Despréaux (1636—1711), proslul svým dílem *L'art poétique*, které bylo pak dlouho estetickým zákoníkem klasicismu; *věk Augustův* — Octavianus Augustus (30 před n. l. až 14 n. l.), první římský císař; jeho doba byla nazývána zlatou dobou literatury římské; *Tenkrát založila Vaše Majestátnost Akademii* — patrně Akademii krásných umění, Académie des Beaux-Arts;
- 361: *opomítati* — pohrdat něčím, zamítat něco;
- 363: *Bastila* — pařížská pevnost zbudovaná ve 14. století proti Angličanům, později sloužila za státní vězení; zbořena byla francouzským lidem dne 14. července 1789;
- 379: *fulárd* — hladká hedvábná látka s plátnovou vazbou a potíštěná vzorkem;
- 397: *Karel Edmond Chojecký* — Edmund Chojecki (1822—1898), polsko-francouzský spisovatel, psal francouzsky romány pod pseu-

- donymem Charles Edmond; drama La Florentine, jež Němcová přeložila jako Vlása a láska, napsal r. 1856, v době, kdy byl soukromým tajemníkem prince Napoleona;
- 399: *astrolab* — přístroj vynalezený Araby k měření výšek hvězd a k mechanickému řešení některých úloh sférické astronomie; *alembik* — destilační nádoba nebo také jen hlavice destilačního přístroje; *křivola* — křivule; *teleskop* — dalekohled;
- 400: *dryák* — zázračný lék;
- 401: *princ Condé* — viz vysv. k str. 348; zde patrně Jindřich II. Condé (1588—1646), který později pomáhal potírat hugenoty;
- 405: *Concinové* — maršál d'Ancre a jeho choť Eleonora, roz. Galigaiová; *generální kapitán* — hodnost odpovídající dnešní hodnosti generálské;
- 406: *Monseigneur d'Ancre* — baron z Lussigny, vlastním jménem Concino de Concini (1570—1617), italský dobrodruh narozený ve Florencii, oblíbenec Marie Medicejské, vdovy po králi Jindřichu IV.; nabyl velkého vlivu jako maršál a regent za nezletilého Ludvíka XIII. (1610—1643), znepřátelil si však šlechtu i lid a stal se obětí spiknutí r. 1617 (zabit kapitánem královských gard); děj dramatu se tedy odehrává r. 1617; *Eleonora Galigai* — Eleonora Dori, řečená Galigai, oblíbenkyně Marie Medicejské, náladová a povrchní, ale silné vůle, byla upálena jako čarodějnice r. 1617;
- 407: *Tanneguy-Duchâtel* (asi 1368—asi 1458), bojovník, vůdce strany, která byla oddána vévodovi orléanskému v jeho bojích proti vévodovi burgundskému; přičítá se mu zavraždění vévody burgundského Jana, zvaného Bez bázně (1404—1419), na mostě v Montereau sur Yonne; *Karel Burgundský* (1433—1477), zvaný také Smělý, nejctižádostivější kníže své doby; několikrát bojoval proti franc. králi Ludvíku XI.; byl zabit na útěku po porážce u Nancy. — Autor kontaminoval Jana Burgundského s Karlem Burgundským;
- 408: *Blois* — město jihozápadně od Orléansu; *Guise* — titul francouzské vévodské rodiny z vedlejší linie vévodů lotrinských; zde Jindřich I. de Guise (1550—1588), vůdce katolické „Svaté ligy“ z r. 1576 v bojích proti francouzským protestantům, aktivní účastník bartolomějské noci (24. 8. 1572). Král Jindřich III., jehož se Guise snažil dostat pod svou moc, dal jej v Blois zavraždit;
- 409: *elixíry sympatické* — nápoje, jež měly vzbuzovat lásku;
- 410: *Jeho Milost král* — Ludvík XIII.; *královna matka* — Marie Medicejská (1573—1642), dcera vévody toskánského, druhá choť franc. krále Jindřicha IV. (1593—1610), vládla za nezletilého syna Ludvíka XIII., s nímž žila v stálých rozepřích; *hugenotové* — francouzští kalvinisté; za Ludvíka XIII. začali být znovu utiskováni, chystali se tedy k obraně;

- 412: *Peronne* — malé město v severní Francii, na řece Sommě; *chevalier* — rytíř;
- 414: *karúsel* — slavnostní jízda;
- 418: *salamandr* — dle středověké pověry bytost žijící v ohni;
- 421: *Manucci* — (Manutius) jméno slavné italské rodiny knihtiskařské; jejich tiskárna trvala od r. 1489 až do r. 1585;
- 422: *Marie z Medicis* — viz vysv. k str. 410;
- 426: *lieutenant* — zástupce velitele, nadporučík (velitelem byl kapitán);
- 430: *partyzána* — bodná a sečná zbraň, kombinace kopí se dvěma sekerkami nebo ostrými hroty místo nich; *je jejím orakulum* — je její autoritou, vůdcem; *pan Armand de Richelieu* (1585—1642), od r. 1608 biskup lučonský, od r. 1622 kardinál a od r. 1624 přední ministr Ludvíka XIII.;
- 431: *Liga* — viz vysv. k str. 408;
- 435: *sbory švališerů* — sbory lehké jízdy;
- 453: *pistole* — tehdejší zlatá španělská a francouzská mince;
- 457: *náliček* — maska, škraboška;
- 464: *slečna de Vendôme* — vévodové z Vendôme byla pobočná větev franc. královského rodu; *Brie* — kraj při dolním toku řeky Marny;
- 473: *konetabl* — nejvyšší velitel vojska;
- 485: *lutice* — lítice, furie;
- 486: *Tristan* — hrdina keltských pověstí, ve středověké rytířské poesii ideál milujícího muže; *Borgia* — Cesare B. (1478—1507), násilník, jedna z nejbezohlednějších postav italské renesance; *Machiavelli* — Niccolo M. (1469—1527) z Florencie; jím vykreslený vladař je silný jedinec, dosahující svých cílů bezohlednou mocí, lstí a věrolomností; *Sixtus* — papež Sixtus V. (1521—1590), jeden z nejlepších státníků a diplomatů své doby;
- 487: *Veliká komora, komora Tournelly, komora ediktů* — tři z komor tehdejšího nejvyššího soudního dvora francouzského — parlamentu. Veliká komora byla z nich nejdůležitější, často sama vystupovala pod jménem parlamentu. Komora Tournelle soudila zločiny; zasedala původně ve věži zvané „tour criminelle“ a stažením těchto dvou slov vznikl její název. Komorou ediktů je tu míněna t. zv. komora provolací, vydávající královská nařízení; edikty byla královská nařízení vydávaná ve zvláštních, mimořádných záležitostech;
- 502: *Trdina Ivan (Janez)* (1830—1905), profesor v Rjece, zabýval se historií a jihoslovanským národopisem; *Volkssagen aus der altslovinischen Mythologie* — Lidové pověsti ze staroslovinské mythologie. — V překladu R. Havla znějí:

Stvoření člověka

Na počátku nebylo nic než Bůh sám; a Bůh spal a snil. Staletí trval jeho sen. Konečně přišel určený čas, kdy měl procitnout. Sotva se probral ze sna, rozhlédl se a z každého paprsku jeho pohledu se zrodila hvězda. Udiven tím, vstal Bůh a vydal se na cestu, aby si prohlédl to, co stvořil svýma očima. Putoval dál a dál, neboť nikde nebylo konce a nikde nebylo hranic. Na své pouti přišel také na naši zemi; tu již byl unaven, pot řinul se mu s čela. Jedna krůpěj potu spadla na zem, oživila, a hle — první člověk byl stvořen. Jest božského původu, ale přece není určen k rozkoši; jest stvořen z potu a od počátku je mu určeno, aby se v potu živil a trápil.

Jak vznikla země

Nebylo nic, jen Bůh, slunce a moře. Slunce žhlo. Bohu bylo vedro, i ponořil se do moře, aby se vykoupal. Když opět vystoupil z vody, zůstalo mu za nehem zrnko písku. Zrnko vypadlo a zůstalo v širém, pustém moři; neboť na počátku zůstávalo všechno ležet tam, kam to dopadlo. To zrnko písku je nyní naše země a jejím domovem je mořské dno.

Pověst o božím kohoutu

Země byla pustá, nebylo vidět nic než skály. To bylo Bohu líto, i seslal svého kohouta, aby zemi podle svého uvážení oplodnil. Když kohout přišel dolů na pustou, širou zemi, snesl vajíčko podivuhodné velikosti a podivuhodného obsahu. Když vejce puklo, vyteklo z něho sedm řek. Řeky zavodnily celou zem a země se začala brzy zelenat. Všude bylo kvítí a ovoce, pšenice rostla na polích bez lidského přičinění a stromy dávaly nejen jablka a fíky, nýbrž i ten nejbělejší a nejsladší chléb. V tomto ráji žili lidé bez starostí a pracovali jen z dlouhé chvíle a pro potěšení. Ráj byl kolem dokola ohraničen vysokými horami, a proto se nemusili obávat ani násilí zvenčí, ani zlých bouří. Co chtěli víc? Aby lidé, kteří žili zcela pro sebe a užívali úplné svobody, nepřišli z nevědomosti ke škodě, dával jim každý den z vysokého nebe boží kohout kokrháním znamení, kdy mají vstávat, kdy jíst a co pracovat. Lidé byli šťastni — jenom byli mrzutí z věčného kokrhání božího kohouta. Tu začali lidé bruchet a prosit Boha, aby je zbavil tohoto neklidného ptáka, a říkali: „My si už sami určíme, kdy máme vstát, jíst a pracovat.“ Bůh vyslyšel jejich prosbu. Kohout odešel z nebe, ale ještě jednou jim zakokrhál: „Střežte se jezera!“ Lidé jásalí jako nikdy předtím: nikdo jim už nemohl kalit jejich svobodu. Vstávali, jedli, pracovali, všechno v nejlepším pořádku podle běžného zvyku, jak je tomu kohout naučil. Časem však nabyli jiného smýšlení, každý si myslel, že by bylo nedůstojné svobodného lidu, kdyby otrocky poslouchal zpívání kohouta, a proto začal každý žít podle svého mínění a vůbec se nedrželí nějakého pořádku. Tak vznikly

různé nemoci a útrapy. Toužebně se opět lidé dívali k nebesům, ale marně; boží kohout zmizel navždy. Teprve nyní si vzpomněli na jeho poslední slova a chtěli být poslušni alespoň jich — ale nechápali jejich smysl. „Střeďte se jezera!“ řekl kohout, a přece nebylo v údolí jiné vody než těch sedm řek, které od těch dob, co vytryskly z vajíčka, klidně tekly ve svých korytech. Tu si lidé myslili, že ono nebezpečné jezero leží asi na druhé straně hor, a posílali proto každý den jednoho člověka, aby nahoře hlídal. Jejich obava byla zbytečná — z žádné strany nehrozilo nebezpečí, marně držel hlídač stráž. Lidé se zase uklidnili; ale pýcha jejich rostla každým dnem. Z pšeničných klasů dělali košťata a mužští byli líní sahati pro chléb, zapalovali stromy, aby chléb spadal a oni jej mohli bez námahy sbírat. Když se nasýtli, leželi na březích řeky a vedli ošklivé a zvrácené řeči. Jeden tak bloumal očima po řece, potřásl hlavou a pravil: „He, bratře, je to přece jen divné a rád bych věděl, proč je v řece stále stejně vody, nikdy ne víc ani míň.“ „I,“ řekl jiný, „to je taky takový vrtoch kohouta. Je to dost špatné, že tolik dáme na jeho slova a máme strach před jezerem, které není a nikdy nebude. Kdyby bylo po mém, byl by dnes hlídač na stráži naposled. A pokud jde o řeku, tak si myslím, že by bylo lépe, kdyby voda sahala výš.“ Soused přisvědčil názorům prvního, ale pokud jde o vodu, domníval se, že je jí docela dost. Jiný, takový tlustoch, dodal: „Máte pravdu oba, bylo by nejrozumnější, kdybychom vajíčko rozbili a do země si zavedli tolik vody, kolik potřebujeme; pak bychom nemuseli ani mít hlídače jezera.“ Sotva se tato řeč rozšířila, rozlehl se celým údolím křik a všechno se hrnulo k vajíčku, aby je rozbili. Jen toho litovali, že nenáviděná hlídka může být zrušena až příští den, neboť hlídač už se odebral nahoru. Lid se rozestavil okolo vajíčka, tlustoch uchopil kámen a udeřil jím do vajíčka. To se rozskočilo s hromovým rachotem a vytekla z něho taková spousta vody, že mohlo téměř všechno lidstvo zahynout. Ráj se naplnil vodou a změnil se v ohromné jezero. Boží kohout nevaroval nadarmo, ale prostopášný lid mu nechtěl rozumět. Záplava dostoupila až k nejvyšším kopcům, až tam, kde stál hlídač, který se jediný před zkázou zachránil. Když viděl, jak voda stoupá, dal se na útěk. — Co se s ním stalo, říká vypravování příští.

Pověst o Kurentovi

(Mnoho pověstí o Kurentovi je v Kraňsku [v Krajině], zvláště kolem Mengeše a Lublaně. V Mengeši jej nazývají „sveti Koront“ a pokládají ho za svatého, „da je svetac“. Je jakýmsi bohem vína a veselí.)

Potopou zahynulo všechno lidstvo až na jednoho, a to byl Krajinec. Vystupoval stále výš a výš, až byl poslední kopec oblit vodou. Ubožák viděl, jak už duby a jedle stojí pod vodou, jen jediný keř vinné révy stál ještě na suché zemi. Běžel k němu a v největším strachu se ho zachytil. Jak mu však může pomoci, když je tak tenký a slabý? Spatřil ho

Kurent, neboť mu réva sloužila jako hůl při jeho cestách širým světem. Bylo mu milé, že člověk vyhledal v nouzi jeho pomoc. Jisté je, že Kurent byl velký šprýmař, ale přitom dobrého srdce, a že pomáhal každému, kdo byl v nouzi. Když tedy slyšel Krajince naříkat, postavil révu svisle a prodloužil ji až nad mraky. Devět let uplynulo od potopy a země opět oschla. Krajinec, který visel na révě a živil se hrozný a vínem, byl zachráněn. Když bylo sucho, sestoupil dolů a děkoval Kurentovi, svému zachránci. Kurentovi se to však nelíbilo. „Réva tě zachránila,“ řekl Krajincovi, „poděkuj révě a uzavři s ní smlouvu a učiň přísahu ve jménu svém i svých potomků, že ji budete vždy ctíti a její víno milovati víc než všechna jídla a víc než každý jiný nápoj!“ — Vděčný Krajinec rád složil přísahu za sebe i za své potomky a jeho vnuci zůstali přísaze věrni až dodnes, a jak se vypravuje, milují víno nade vše a s radostí myslí na Kurenta, na svého starého dobroděje. (Z časopisu Neven. Číslo 5, VII. ročník, 1858.)